

Lingvistikaolümpiaadi eelvooruu ülesannete lahendused (2019/2020)

Ülesanne 1. Balkani roma

(A) Õiged vastavused on järgnevad

pindathajekh 51	šovšêl trandathajoxto 638
bišthaduj 22	panšêl dešuštar 514
eftavardešthašov 76	iña 9
šêl pindathatrin 153	dešuduj 12
jekh 1	štaršêl saranda 440

(B) Tõlked Balkani roma keelde

168 šêl šovardešthajoxto

777 eftaršêl eftavardešthajefta

13 dešutrin

49 sarandathajiña

(C) Numbritega kirjutamine

iňavardešthašov 96

oxtošêl sarandathaduj 842

šêl biš 120

iňašêl trandathapandž 935

(D) Selgitus

Üheliste jaoks on eraldi sõnad.

Teistümned moodustatakse '10' + u + üheline, nt *dešuduj* on '10' + u + '2'.

Kümne kordsete jaoks on kasutusel eraldi sõnad, mille moodustus ei ole reeglipärane: *biš* (20), *tranda* (30), *saranda* (40), *pinda* (50), *šovardeš* (60), *eftavardeš* (70), *oxtovardeš* (80), *iňavardeš* (90). Kui järgneb üheline, lisatakse vahele *tha*, nt *pindathajekh* (50+1), *trandathajoxto* (30+8). Kui üheline algab vokaaliga, lisatakse *tha* järele veel *j*.

Saja kordsed moodustatakse üldiselt reeglipäraselt, üheline + '100', nt *oxtošêl* (8*100), *šovšêl* (6*100). Erandiks on *panšêl* (500) ja *dušêl* (200).

Ülesanne 2. Juki

Juki keeles on kaks demonstratiivi tüve – *ka* 'osutus lähedale' ja *ki* 'osutus kaugemale', millest moodustatakse lähedale ja kaugemale viitavad näitavad asesõnad ja määrsõnad.

Ülesande materjalis on sarnaselt moodustatud järgmised vormid

ka?	'see'	ki?	'too'
kaṭa	'siin'	kiṭa	'seal'
ka?in	'siinkandis'	ki?in	'sealkandis'

Lisaks on materjalis veel kaks demonstratiivitüvega moodustatud vormi, mille järelosa annabki võtme selleks, kumb demonstratiivitüvi on lähedaleviitav ja kumb kaugele viitav (kumbagi tüve esineb neli korda).

kata?apis 'siit', st lähedaleviitav tüvi + eemaleliikumise marker *-pis* (millele vastab eesti seestütlev või alaltütlev).

ki?iṭisa 'too lähenev', st kaugele viitav tüvi + lähemaleliikumise marker, mis langeb kokku sõnaga **iṭ** 'lähedal' + veel üks marker, mille täpset tähendust me sellest ülesandest ei leia.

Eemaleliikumise marker *-pis* esineb veel kolmes vormis

hućkipis 'väljast'

hanpis 'majast'

wilipis 'kaugelt'

Millegi suunas liikumise marker esineb vormides

hank'il 'maja suunas'

lilk'il 'vastu kivi'

Leksikaalsed tüved:

han 'maja'

lil 'kivi'

hućki 'väljas olev'

wili 'kaug'

kaʔ	see
kaʔa	siin
kataʔapis	siit
kaʔin	siinkandis
kiʔ	too
kiʔa	seal
kiʔiʔisa	too lähenev
kiʔin	sealkandis
huʔki	väljas
huʔkipis	väljast
hankʔil	maja suunas
hanpis	majast
lilkʔil	vastu kivi
ʔiʔ	lähedal
wilipis	kaugelt

Allikas: Uldis Balodis “Yuki grammar”, lk 349, 350, 353, 355, 127, 128

Ülesanne 3. Inuktituti

(A) Tõlked inuktituti keelde

Ta mõistab mind. *Tukisijaanga.*

Kas ma tean sind? *Qaujimavagit?*

Mul on tütar. *Paniqaqtunga*

(B) Tõlked eesti keelde järgmised fraasid:

Tukisijunga inunga _____ *Ma mõistan inimest.*

Qaujimajagit _____ *Ma tean sind.*

Ullataqtugut _____ *Me jookseme.*

(C) Grammatiliselt oleks aga õige valik *Ullataqqaanga?* Selle tähendus oleks "kas ta jookseb mind?", millel pole mingit mõtet, sest "jooksma" pole sihiline tegusõna.

(D) Inuktituti keeles moodustavad öeldis ja alus ühe sõna, alus on öeldise järelliiteks. Sihitis järgneb sellele üldjuhul eraldi sõnana, aga kui sihitis on asesõna, siis seda eraldi välja ei kirjutata ja see muudab selle asemel aluse liidet. Järelliited algavad *j*-ga, kui tegusõna lõpeb täishäälikuga ja *t*-ga kui kaashäälikuga. Asesõnade järelliited:

-jugut/-tugut: meie

-junga/-tunga: mina

-juq/-tuq: tema

-jaanga/-taanga: tema mind

-jagit/-tagit: mina sind

Küsimuse esitamisel muutub järelliite esimene täht *q*-ks, kui öeldis lõpeb kaashäälikuga, ja *v*-ks, kui täishäälikuga (*Ullataqtunga*. > *Ullataqqunga?*).

Kui tegusõna on "omama", siis seda väljendatakse ühe sõnaga : omatav asi on sõna alguses, sellele järgneb liide *-qaq-* ja sõna lõpus on see, kes omab. Omaja järelliide käitub samade reeglite järgi.

Kui sihitis pole asesõna ning on eraldi sõnana, siis selle lõppu pannakse *-ga*, kui räägitakse endale kuuluvast asjast, muidu *-nga* (*nuliaga* 'oma naist', *nulianga* 'naist'). (Tegelikkuses on see keerukam, aga see ei tule selles ülesandes välja.)

Ülesanne 4. Hiinakeelne Eesti

Harjumaa	<i>ha-liou-fang</i>
Hiiumaa	<i>jiuh-fang</i>
Ida-Virumaa	<i>dong-wei-luu-fang</i>
Jõgevamaa	<i>jiang-hu-fang</i>
Järvamaa	<i>hwu-fang</i>
Lääne-Virumaa	<i>shi-wei-luu-fang</i>
Läänemaa	<i>shi-fang</i>
Põlvamaa	<i>poh-eel-waa-fang</i>
Pärnumaa	<i>pay-eel-nuu-fang</i>
Raplamaa	<i>lha-puu-lha-fang</i>
Saaremaa	<i>dao-fang</i>
Tartumaa	<i>taa-eel-twu-fang</i>
Valgamaa	<i>waa-eel-jia-fang</i>
Viljandimaa	<i>wei-liang-dyi-fang</i>
Võrumaa	<i>woh-luu-fang</i>

Jõgevamaa nime eripära seisneb selles, et selles esineb korruga nii tõlkekomponent (*jiang* „jõgi“) kui ka häälikuline komponent (*hu*).